

Przegląd Badań Edukacyjnych

Stanisława Byra

Ewa Domagała-Zyśk

Zenon Gajdzica

Beata Jachimczak

Radosław Piotrowicz

Edyta Widawska

SKALA DOBROSTANU UCZNIA (SDU)

**POLSKA ADAPTACJA THE STUDENT WELLBEING TEACHER-REPORT
SCALE (SWTRS) ANTHONY'EGO J. ROBERSONA I TYLERA L. RENSHAWA**

Numer 51 (2025), Podręcznik Pracowni Narzędzi Badawczych

Redakcja Naukowa
prof. dr hab. Krzysztof Rubacha

Rada Naukowa

prof. Jan Danek, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave (Słowacja), prof. dr hab. Dorota B. Gołębiak, Dolnośląska Szkoła Wyższa, Wrocław (Polska), prof. dr Zbigniew Formella, Università Pontificia Salesiana, Roma (Włochy), dr Halyna Katolyk, Ukraiński Uniwersytet Katolicki, Lwów (Ukraina), Ass. Prof. Roald Larsen, UiT University of Tromsø (Norwegia), prof. dr Tadeusz Lewicki, Università Pontificia Salesiana, Roma (Włochy), prof. dr hab. Zbyszko Melosik, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań (Polska), prof. dr hab. Roman Schulz, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń (Polska), dr Valentina Shvets, National Academy of Pedagogical Sciences, Kyiv (Ukraina), dr Sabina Siebert, University of Glasgow (Szkocja), dr hab. Dorota Siemieniecka, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń (Polska), dr hab. Teresa Sołtysiak, prof. Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz (Polska), dr Zoroslav Spevak, Assoc. Prof., University u Novom Sadu (Serbia), doc. mgr Mariana Sirotová, PhD, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave (Słowacja), prof. dr hab. Marzenna Zaorska, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn (Polska)

Rada Naukowa Pracowni Narzędzi Badawczych

prof. dr hab. Krzysztof Rubacha, prof. dr hab. Joanna Madalińska-Michalak, prof. dr hab. Ewa Jarosz,
dr hab. Beata Nowak, prof. ChAT, dr hab. Sławomir Pasikowski, prof. UŁ, dr Emilia Aksamit, dr Magdalena Cuprjak

Redaktor statystyczny

prof. dr hab. Krzysztof Rubacha

Redaktorzy językowi

dr hab. Krzysztof Gajdka – język polski
Pracownia Przekładu MONO – język angielski

Sekretarze Redakcji

dr Magdalena Cuprjak, e-mail: mcuprjak@umk.pl
dr Małgorzata Fopka-Kowalczyk, e-mail: mfopka-kowalczyk@umk.pl

Redakcja „Przeglądu Badań Edukacyjnych”
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Filozofii i Nauk Społecznych
Instytut Nauk Pedagogicznych
87-100 Toruń, ul. Lwowska 1
<https://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/PBE>

Czasopismo jest wydawane na zasadach licencji niewyłącznej Creative Commons
i dystrybuowane w wersji elektronicznej Open Access poprzez Akademicką Platformę Czasopism UMK
Wersja papierowa jest dostępna w druku na żądanie na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.umk.pl

ISSN 1895-4308

<http://dx.doi.org/10.12775/PBE.2025.020>

© Copyright by Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Toruń 2025

UNIwersytet MIKOŁAJA KOPERNIKA
ul. Gagarina 11, 87-100 Toruń, Polska

Druk: Drukarnia Wydawnictwa Naukowego UMK

Spis treści

Wprowadzenie	7
1. Polska adaptacja The Student Wellbeing Teacher-Report Scale (SWTRS)	11
2. Opracowanie polskiej wersji językowej SWTRS	12
3. Ustalenie właściwości psychometrycznych polskiej wersji SWTRS	12
3.1. Grupa badanych	12
3.2. Struktura wewnętrzna narzędzia	13
3.3. Trafność SDU	17
3.4. Normalizacja wyników	20
4. Budowa Skali Dobrostanu Ucznia (SDU) i sposób badania	22
5. Sposób obliczania wyników i ich interpretacji	23
Podsumowanie	25
SKALA DOBROSTANU UCZNIA (SDU)	27
Bibliografia	29

Abstrakt

Wprowadzenie: Zdrowie psychiczne oraz dobrostan uczniów są obecnie ważnym tematem badań i działań edukacyjnych. Celem pracy było dokonanie polskiej adaptacji narzędzia The Student Wellbeing Teacher-Report Scale (SWTRS) służącego do oceny dobrostanu uczniów z perspektywy nauczyciela. *Metoda:* Proces adaptacji obejmował tłumaczenie narzędzia oraz badania walidacyjne przeprowadzone na grupie 3838 uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, ocenianych przez 462 nauczycieli. Analizy statystyczne obejmowały eksploracyjną i confirmacyjną analizę czynnikową, ocenę rzetelności oraz trafności narzędzia. *Wyniki:* Polska wersja SWTRS nazwana Skalą Dobrostanu Ucznia (SDU) zachowała trójczynnikową strukturę oryginału, obejmującą dobrostan emocjonalny, edukacyjny i społeczny. Narzędzie wykazało bardzo dobre właściwości psychometryczne, w tym wysoką rzetelność (α Cronbacha 0,90–0,94) oraz trafność. Stwierdzono istotne różnice w wynikach SDU ze względu na płeć i etap edukacyjny uczniów. *Wnioski:* Skala Dobrostanu Ucznia (SDU) jest rzetelnym i trafnym narzędziem do oceny dobrostanu uczniów przez nauczycieli. Może być wykorzystywana zarówno w badaniach naukowych, jak i w praktyce pedagogicznej do wczesnego rozpoznawania trudności w funkcjonowaniu uczniów oraz planowania działań wspierających.

Słowa kluczowe:

dobrostan ucznia, adaptacja narzędzia, ocena nauczycielska, zdrowie psychiczne młodzieży, funkcjonowanie szkolne, Skala Dobrostanu Ucznia (SDU).

Abstract

Introduction: Mental health and wellbeing of students are currently an important topic of research and educational activities. The aim of this study was to carry out a Polish adaptation of The Student Wellbeing Teacher-Report Scale (SWTRS) tool for assessing student wellbeing from the teacher's perspective. *Method:* The adaptation process included translation of the tool and validation studies conducted in a group of 3838 primary and secondary school students, assessed by 462 teachers. Statistical analyses included exploratory and confirmatory factor analysis, assessment of reliability and relevance of the tool. *Results:* The Polish version of SWTRS named the Student Wellbeing Scale (Skala Dobrostanu Ucznia, SDU), retained the three-factor structure of the original, including emotional, educational and social wellbeing. The tool showed very good psychometric properties, including high reliability (Cronbach's α 0.90–0.94) and accuracy. Significant differences in SDU scores were found by gender and educational stage of students. *Conclusions:* The Student Wellbeing Scale is a reliable and accurate tool for teachers to assess student wellbeing. It can be used both in research and in pedagogical practice for the early identification of difficulties in students' functioning and the planning of supportive measures.

Keywords:

student wellbeing, tool adaptation, teacher assessment, adolescent mental health, school functioning, Student Wellbeing Scale (SDU).

Wprowadzenie

Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży jest współcześnie jednym z głównych zagadnień badań naukowych oraz działań pedagogicznych. Rodzice, nauczyciele i osoby odpowiedzialne za organizację edukacji wskazują na obniżanie się dobrostanu uczniów oraz wzrost liczby dzieci i młodzieży z zaburzeniami w zakresie zdrowia psychicznego. Co prawda w badaniach międzynarodowych porównujących wyniki badań dobrostanu dzieci i młodzieży w 36 krajach w latach 2002–2028 (Cosma i in., 2020) nie stwierdzono znacznego obniżenia dobrostanu uczniów w wymiarze satysfakcji z życia, ale zaobserwowano tendencje dotyczące zwiększającej się presji osiągnięć i nasilenia objawów psychosomatycznych. Z kolei w raporcie NIK (2020) stwierdzono, że w Polsce profesjonalnej pomocy w zakresie ochrony zdrowia psychicznego potrzebuje około 9% dzieci i młodzieży, czyli ponad 630 tys. osób poniżej 18. roku życia. Ponadto w raporcie wskazano, że dzieci i młodzież mają utrudniony dostęp do odpowiedniej specjalistycznej opieki psychiatrycznej, szczególnie w środowiskach wiejskich i małomiasteczkowych. Poważne uchybienia dostrzeżono także w zakresie profilaktyki zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, która jest podejmowana zbyt rzadko zarówno w placówkach medycznych, jak i w szkołach czy poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

Grupa uczniów wymagająca wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego wzrosła w związku z doświadczeniami pandemii. Zamknięcie szkół w marcu 2020 roku i następujące po nim okresy izolacji społecznej, uczenia się zdalnego i ogólnego niepokoju społecznego spowodowały znaczące obniżenie się dobrostanu dzieci i młodzieży (Domagała-Zyśk, 2020; Sadowska, 2021). Badani uczniowie deklarowali, że czują się gorzej niż w okresie przed pandemią (Bigaj, Dębski, 2020), szczególnie dotyczyło to dziewcząt (Makaruk

i in., 2020). Zgłaszali także obniżenie nastroju (nastój depresyjny), trudności w zasypianiu i inne problemy psychosomatyczne (Długosz, 2020; Pyżalski, 2021). W badaniach wskazywano, że tak poważne załamanie dobrostanu życiowego może mieć skutki długofalowe (Golberstein i in., 2020).

Badania PISA z 2022 roku ukazują, że polskich uczniów charakteryzuje niższe, niż w innych krajach członkowskich OECD, zadowolenie z życia oraz poczucie przynależności do szkoły. Mianowicie 8–9% badanych uczniów i uczennic czuje się osamotnionych i wyobcowanych w szkole, a jedynie 25% uważa, że inni uczniowie ich lubią (Kaźmierczak, Bulkowski, 2024). Ważnym elementem sytuacji szkolnej prawie 400 tys. osób uczących się obecnie w naszym kraju jest także doświadczenie migracji. Brakuje polskich analiz dotyczących dobrostanu tej grupy, ale wyniki badań z krajów, które dłużej niż Polska wspierają uczniów z doświadczeniem migranckim, wskazują, że działania nauczycieli i organizacja pracy szkół odgrywają podstawową rolę w procesie zapewnienia im dobrostanu. Nauczyciele są postrzegani jako osoby wzmacniające ich w budowaniu relacji interpersonalnych z innymi uczniami, tworzące z uczniami relacje o charakterze nie terapeutycznym, ale wspierającym, pomagające w razie potrzeby w kontakcie ze specjalistami klinicznymi oraz wspierające w procesie uczenia się (McDiarmid i in., 2022). Szkoły z kolei postrzegają się jako idealne miejsca podejmowania interwencji psychopedagogicznych, ponieważ są środowiskami niestygmatyzującymi, w których pracują nauczyciele mający kompetencje nie tylko w zakresie nauczania, lecz także wychowywania i wspierania (Tyrer i in., 2014; Schleicher, 2018).

W ocenie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży obecne są współcześnie dwa podejścia: jednoskładnikowe, oparte na ocenie elementów psychopatologicznych, oraz dwuskładnikowe, w którym ocenę kliniczną poprzedza ocena dobrostanu osoby (Roberson, Renshaw, 2019). Podejście dwuskładnikowe pozwala na wczesną ocenę niewielkich nawet, pozytywnych lub negatywnych, zmian w funkcjonowaniu osoby uczącej się, co z kolei umożliwia podjęcie profilaktycznych działań wspierających bądź wdrożenie pogłębionej oceny klinicznej. Ważnym elementem tego podejścia jest dokonywanie oceny dobrostanu przez osoby dobrze znające dziecko (rodzice, nauczyciele) w naturalnym środowisku jego życia.

Pomocna w takim wczesnym rozpoznaniu trudności w funkcjonowaniu osoby uczącej się może być Szkolna Ocena Funkcjonalna. Jest to proces rozpoznania i opisu całościowego funkcjonowania ucznia, jego potrzeb i możliwości, mający na celu podjęcie – w razie konieczności – dodatkowych działań wspierających jego rozwój i edukację (por. Knopik, Domagała-Zyśk, 2021). W procesie tym prowadzona jest obserwacja funkcjonalna (Domagała-Zyśk, 2023, 2024), a funkcjonowanie osoby uczącej się jest opisywane w dziewięciu obszarach aktywności i uczestniczenia zgodnie z modelem Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (*International Classification of Functioning, Disability and Health – ICF*) (Domagała-Zyśk i in., 2022; Gajdzica i in., 2024).

Dobrostan jest jednym z elementów optymalnego funkcjonowania osoby uczącej się (Woynarowska, 2017; Syrek, 2019). Definiuje się go najczęściej jako poznawczą i emocjonalną ocenę własnego życia, w której istotną rolę odgrywają takie elementy jak: doświadczanie pozytywnych emocji, niski poziom negatywnych nastrojów, wysoki poziom zadowolenia z życia osobistego i relacji społecznych (Diener i in., 2003). Poziom dobrostanu może być warunkowany różnymi czynnikami. W badaniach Marzanny Farnickiej i Hanny Liberskiej (2015) stwierdzono niższy dobrostan u dzieci młodszych (badano uczniów w wieku 8–11 lat). Czynniki warunkującymi wysoki poziom dobrostanu były wiara we własne siły i pozytywna samoocena, natomiast z niskim dobrostanem korelowały poczucie wykluczenia społecznego oraz odczuwanie smutku. Badania australijskie (Finch i in., 2020) wskazują na silne związki między dobrostanem osób uczących się a kapitałem psychologicznym, rozumianym jako posiadanie takich cech jak: nadzieja podstawowa, poczucie sprawczości własnej, odporność i optymizm.

1. Polska adaptacja The Student Wellbeing Teacher-Report Scale (SWTRS)

Motywy podjęcia prac adaptacyjnych nad The Student Wellbeing Teacher-Report Scale (SWTRS) Anthony'ego J. Robersona i Tylera L. Renshawa było dążenie do ustalenia pomiaru dobrostanu wśród osób uczących się, obecnie najbardziej pożądanego wskaźnika poziomu ich funkcjonowania, który uwzględniałby aspekty zachowania oraz sposoby reagowania w środowisku szkolnym. Na gruncie polskim nie zidentyfikowano narzędzia służącego temu celowi. SWTRS zgodnie z intencją autorów jest przeznaczone do określania trójwymiarowego dobrostanu uczniów w subiektywnej percepcji nauczyciela. Roberson i Renshaw (2019) przyjmują stosunkowo szeroką konceptualizację dobrostanu, zakładając, że obejmuje on wszelkie personalnie i społecznie pożądane zachowania uczniów w trakcie nauki szkolnej, w tym: nabywanie wiedzy, realizację zadań, a także umiejętności społeczne, emocjonalne itp. Do pomiaru tak zdefiniowanego dobrostanu zaproponowali narzędzie, które opiera się na obserwacji i refleksji nauczyciela na temat funkcjonowania ucznia w szkole. Relatywnie krótka skala składająca się z 17 itemów, służąca do określania dobrostanu osoby uczącej się w subiektywnej ocenie nauczyciela, ma według autorów cechy narzędzia przesiewowego i może być wykorzystywana do szybkiego, wstępnego, a jednocześnie klarownego określania stanu zdrowia psychicznego i poziomu jakości funkcjonowania psychospołecznego.

Prace adaptacyjne nad SWTRS obejmowały kilka sukcesywnie następujących po sobie etapów: 1. Opracowanie polskiej wersji językowej narzędzia; 2. Ustalenie właściwości psychometrycznych polskiej wersji: a) wewnętrznej struktury, b) wskaźników rzetelności, c) trafności zbieżnej i kryterialnej.

Badania przeprowadzono w ramach realizowanego ministerialnego projektu innowacyjno-wdrożeniowego (umowa nr MEiN/2022/DWEW/1070). Projekt badawczy uzyskał pozytywną opinię Komisji ds. Etyki Badań Naukowych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Wniosek nr 1/2022).

2. Opracowanie polskiej wersji językowej SWTRS

Adaptację narzędzia rozpoczęto od opracowania jego polskiej wersji językowej. SWTRS została przetłumaczona przez dwóch pedagogów posługujących się biegle językiem angielskim, którzy osadzeni są w problematyce jakości psychospołecznego funkcjonowania uczniów. Po porównaniu przekładów uzgodniono wstępną wersję językową. Następnie ustaloną wersję przekazano do tłumaczenia zwrotnego trzem tłumaczom języka angielskiego, będącym jednocześnie pedagogami. Przedyskutowano zespołowo otrzymane wersje tłumaczeń zwrotnych, które cechowały się wysoką zbieżnością znaczeniową i stylistyczną. W rezultacie tłumaczeń zwrotnych dokonano nieznacznych modyfikacji językowych. Na ostatnim etapie tej procedury skonsultowano opracowaną polską wersję SWTRS z polonistą oraz nauczycielem szkoły podstawowej z długoletnim stażem zawodowym. Na podstawie otrzymanych sugestii dokonano niewielkich poprawek stylistycznych. W ten sposób powstała polska wersja SWTRS o nazwie: Skala Dobrostanu Ucznia (SDU), która została poddana kilkuetapowej procedurze ustalania jej właściwości psychometrycznych.

3. Ustalenie właściwości psychometrycznych polskiej wersji SWTRS

3.1. Grupa badanych

Badania walidacyjne polskiej wersji SWTRS przeprowadzono w grupie liczącej 3838 uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych – z klas I–III: 998 uczniów (26%), z klas IV–VI: 983 (25,6%), z klas VII–VIII: 876 (22,8%)

oraz ze szkół ponadpodstawowych: 981 (25,6%). W badaniach uwzględniono zbliżoną liczbę dziewcząt (1983 – 51,7%) i chłopców (1854 – 48,3%). Średnia wieku badanych uczniów wyniosła $M = 12,74$ lat ($SD = 3,91$). W badaniach uczestniczyło 462 nauczycieli, którzy oceniali zachowanie różnej liczby uczniów – od 1 do 13, ponad połowa (56,3%) nauczycieli określała dobrostan 9 uczniów. Wśród badanych nauczycieli przeważały kobiety (93,4%). Średnia wieku badanych nauczycieli wyniosła $M = 46,05$ lat ($SD = 8,71$). Średnia długość stażu zawodowego nauczycieli to $M = 21,92$ lat ($SD = 10,17$), a stażu w obecnym miejscu zatrudnienia $M = 15,70$ lat ($SD = 10,92$).

3.2. Struktura wewnętrzna narzędzia

W celu ustalenia struktury wewnętrznej polskiej wersji SWTRS przeprowadzono analizę czynnikową – eksploracyjną oraz konfirmacyjną – na dwu odrębnych grupach wyselekcjonowanych losowo z całej wyjściowej próby. Analizy przeprowadzono z wykorzystaniem oprogramowania statystycznego SPSS 29.0.

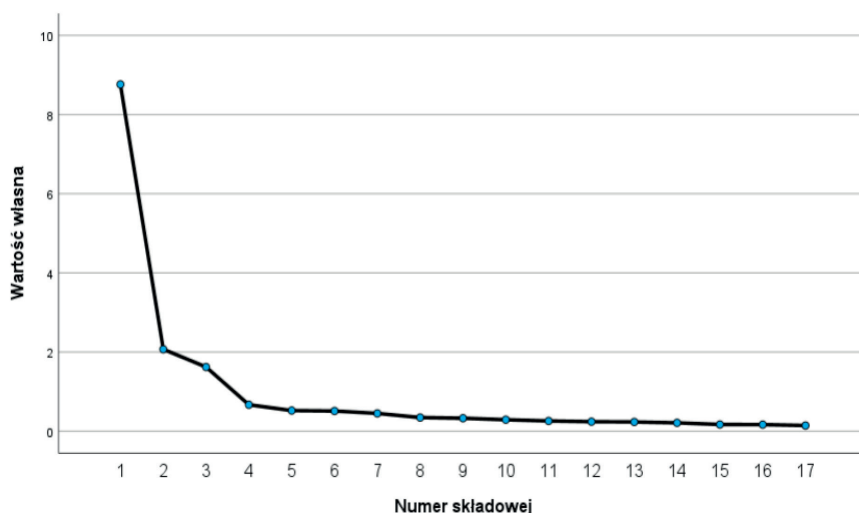
W pierwszej kolejności przeprowadzono eksploracyjną analizę czynnikową metodą głównych składowych z rotacją prostą Oblimin. Uzyskano wskaźniki potwierdzające zasadność jej zastosowania: KMO = 0,94, test sferyczności Bartletta – 7213,3 przy $p < 0,001$. Ustalenia struktury wewnętrznej polskiej wersji SWTRS i wyodrębnienia tworzących ją czynników dokonano na podstawie dwóch kryteriów: Kaisera (tabela 1) oraz wykresu osypiska (wykres 1). Uwzględniając uzyskane w ich obrębie wskaźniki, zdecydowano o wyodrębnieniu trzech czynników, które łącznie wyjaśniały 75,97% wariancji wyników dobrostanu. Należy zaznaczyć, że ustalona trójczynnikowa struktura wewnętrzna polskiej wersji skali jest zbieżna ze strukturą wersji oryginalnej, która wyjaśniała 73,00% wariancji rezultatów i w ramach której również wyodrębniono trzy czynniki (Roberson, Renshaw, 2019). Różnica, która zaznaczyła się między polską a oryginalną wersją narzędzia, wyraża się w kolejności wyodrębnionych czynników oraz procencie wariancji wyjaśnianej przez pojedyncze czynniki (tabela 2).

W tabeli 2 zawarto ładunki czynnikowe składające się na trzy odrębne czynniki, których wartość zawiera się w przedziale od 0,74 do 0,89.

Tabela 1. Wartości własne i procent wyjaśnianej wariancji wyodrębnionych czynników

Czynnik	Wartość własna	% wyjaśnianej wariancji	% skumulowany
I	9,005	52,968	52,968
II	2,115	12,442	65,410
III	1,680	9,882	75,292

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 1. Wyniki analizy czynnikowej: wykres osypiska

Wartości ładunków czynnikowych tworzących każdy z wyodrębnionych czynników są wysokie i zbliżone, co wskazuje na ich znaczącą spójność wewnętrzną. Poszczególne czynniki składają się z identycznych itemów, jak w wersji oryginalnej narzędzia. Niemniej pierwszy czynnik obejmuje twierdzenia odnoszące się do emocjonalnego wymiaru dobrostanu, inaczej niż w wersji oryginalnej, w której dotyczy dobrostanu edukacyjnego. Wyjaśnia prawie 53% wariancji wyników. Drugi czynnik skupia twierdzenia odnoszące się do dobrostanu w kontekście procesu uczenia się i wyjaśnia 12,44% wariancji wyników. Z kolei trzeci czynnik odnosi się do dobrostanu w relacjach społecznych ucznia i wyjaśnia 9,88% wariancji wyników.

Tabela 2. Ładunki czynnikowe poszczególnych itemów – wyniki eksploracyjnej analizy czynnikowej

Numer i treść itemu: Ta osoba:	Czynnik I	Czynnik II	Czynnik III
1. Czuje się komfortowo, pracując samodzielnie	0,16	0,74	0,26
2. Jest pewna siebie, kiedy podejmuje nowe trudne zadanie	0,38	0,83	0,21
3. Pracuje samodzielnie, bez kontroli ze strony dorosłych	0,34	0,84	0,37
4. Uczestniczy aktywnie w zajęciach	0,41	0,81	0,45
5. Jest zaangażowana w uczenie się	0,34	0,83	0,47
6. Jest zainteresowana uczeniem się nowych rzeczy	0,36	0,83	0,46
7. Zachowuje się poprawnie w czasie zajęć	0,27	0,33	0,87
8. Jest życzliwa dla rówieśników	0,43	0,35	0,87
9. Ma dobre relacje z innymi osobami	0,38	0,38	0,79
10. Słucha nauczycieli	0,34	0,37	0,88
11. Rówieśnicy lubią z nią się bawić/pracować	0,44	0,32	0,78
12. Dobrze radzi sobie w sytuacjach trudnych	0,39	0,41	0,77
13. W szkole jest uśmiechnięta i zadowolona	0,84	0,36	0,40
14. Jest zadowolona ze swojej klasy	0,82	0,34	0,42
15. Spędza czas wolny z rówieśnikami	0,87	0,33	0,31
16. Lubi przebywać w grupie z innymi	0,89	0,34	0,32
17. W szkole jest zrelaksowana i swobodna	0,83	0,42	0,30
Procent wyjaśnianej wariancji	52,968	12,442	9,882

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli 3 zawarto statystyki opisowe wyodrębnionych czynników.

Tabela 3. Statystyki opisowe poszczególnych czynników

Numer czynnika	Liczba itemów	Min.	Max.	Mediana	M	SD	Skośność	Kurtoza
I	5	0	15	12,00	11,52	3,39	0,11	0,14
II	6	0	18	12,00	11,97	4,40	-0,09	0,25
III	6	0	18	15,00	14,24	3,54	-0,34	0,54

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując wyniki analizy czynnikowej, można stwierdzić, że polska wersja SWTRS – Skala Dobrostanu Ucznia (SDU) – tak samo jak wersja oryginalna składa się z 17 itemów. Tworzą ją trzy podskale, których nazwy są zgodne z tymi, które zostały wprowadzone przez autorów SWTRS: Dobrostan emocjonalny – DEm (czynnik I), Dobrostan edukacyjny – DEd (czynnik II) oraz Dobrostan społeczny – DS (czynnik III).

Trafność ustalonej wewnętrznej struktury z trzema czynnikami została zweryfikowana za pomocą analizy konfirmacyjnej przeprowadzonej na wynikach drugiej części próby badanych, z wykorzystaniem programu AMOS 29. Przetestowano w niej model z trójczynnikową strukturą. Uzyskane wskaźniki dopasowania modelu do danych empirycznych są satysfakcjonujące $\chi^2 = 2138,12, p = 411$; RMSEA = 0,086; GFI = 0,97; NFI = 0,96; TLI = 0,91. Wyniki analizy konfirmacyjnej potwierdziły zatem strukturę polskiej wersji SWTRS składającą się z trzech czynników.

Rzetelność skali

Narzędzie – Skalę Dobrostanu Ucznia (SDU) – sprawdzono również pod kątem rzetelności przy użyciu wskaźnika alfy Cronbacha (tabela 4). Uzyskane wartości są wysoce zadowalające (0,90 i powyżej) i wskazują na bardzo wysoką rzetelność skali, co jednocześnie potwierdza wyjątkowo wysoką zgodność wewnętrzną narzędzia.

Tabela 4. Wartości alfy Cronbacha dla podskal i wyniku ogólnego SDU

Podskala, wynik ogólny SDU	Alfa Cronbacha
Dobrostan emocjonalny (DEm)	0,91
Dobrostan edukacyjny (DEd)	0,90
Dobrostan społeczny (DS)	0,90
Skala Dobrostanu Ucznia (SDU) – wynik ogólny	0,94

Źródło: opracowanie własne.

3.3. Trafność SDU

Trafność Skali Dobrostanu Ucznia (SDU) przeanalizowano z perspektywy trafności zbieżnej poprzez porównanie wyników SDU z rezultatami innego narzędzia stosowanego na gruncie polskim do pomiaru mocnych i słabych stron funkcjonowania ucznia. Wysunięto hipotezę, że wyniki SDU będą istotnie pozytywnie korelowały z wymiarami mocnych stron funkcjonowania ucznia, a istotnie ujemnie z wymiarami słabych stron.

Badania przeprowadzono z użyciem Kwestionariusza Silnych i Słabych Stron (KSSS) (SDQ Goodman, polska adaptacja: B. Davey, J. Ciecuch, M. Maćkiewicz, M. Najderska, I. Skoczeń). KSSS zawiera 25 twierdzeń ocenianych za pomocą trzech opcji: nieprawda, częściowo prawda i zdecydowanie prawda. Składa się z pięciu podskal: Symptomy emocjonalne (SEM), Zaburzenia zachowania (ZZ), Trudności w relacji z rówieśnikami (TRR), Nadrucliwość (NR) oraz Zachowania prospołeczne (ZPS). Podskale SEM, ZZ, TRR oraz NR służą do analizy trudności ucznia, a podskala ZPS do ustalenia mocnych stron ucznia.

Rezultaty analizy korelacyjnej z wykorzystaniem współczynnika r Pearsona są zawarte w tabeli 5.

Tabela 5. Związki korelacyjne między wynikami SDU a rezultatami KSSS

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. DEm	–								
2. DEd	0,53***	–							
3. DS	0,67***	0,66***	–						
4. DU–WO	0,84***	0,87***	0,89***	–					
5. SEM	–0,40***	–0,26**	–0,25**	–0,34***	–				
6. ZZ	–0,22**	–0,28**	–0,45***	–0,36***	0,27***	–			
7. TRR	–0,47***	–0,27**	–0,40***	–0,43***	0,36***	0,31***	–		
8. NR	–0,24**	–0,30***	–0,47***	–0,46***	0,32***	0,63***	0,31***	–	
9. ZPS	0,42***	0,40***	0,58***	0,52***	–0,20**	–0,51***	–0,48***	–0,47***	–

** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

DEm – Dobrostan emocjonalny; DEd – Dobrostan edukacyjny; DS – Dobrostan społeczny; DU–WO: Dobrostan ucznia – wynik ogólny; SEM – Symptomy emocjonalne; ZZ – Zaburzenia zachowania; TRR – Trudności w relacjach z rówieśnikami; NR – Nadrucliwość; ZPS – Zachowania prospołeczne

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z przypuszczeniami wymiary dobrostanu ucznia: emocjonalny, edukacyjny oraz społeczny, a także wynik ogólny dobrostanu pozytywnie korelowały z mocnymi stronami ucznia w postaci zachowań prospołecznych, natomiast pozostawały w ujemnych związkach ze słabymi stronami funkcjonowania ucznia, przejawiającymi się w nasilonych, negatywnych symptomach emocjonalnych, zaburzeniach zachowania, trudnościach w relacjach z rówieśnikami oraz w nadrucliwości. Wyższy dobrostan ucznia wiąże się zatem z częstszymi zachowaniami prospołecznymi oraz niższym nasileniem negatywnych symptomów emocjonalnych, zaburzeń w zachowaniu, trudności w relacjach z rówieśnikami oraz nadrucliwości.

Trafność narzędzia, podobnie jak w przypadku wersji oryginalnej, ustalano również w kontekście analizy zestawień lub powiązań z wynikami dotyczącymi charakterystyki socjodemograficznej ucznia, tj. płci i wieku, a także edukacyjnej, tj. etapu kształcenia (klasy I–III, IV–VI, VII–VIII, szkoła ponadpodstawowa).

Jak wskazują dane zawarte w tabeli 6, płeć ucznia istotnie statystycznie różnicuje wyniki Skali Dobrostanu Ucznia (SDU). Badane dziewczęta zostały ocenione jako mające istotnie wyższy dobrostan emocjonalny, edukacyjny oraz społeczny w porównaniu z badanymi chłopcami. Zaznaczył się u nich także istotnie wyższy wynik ogólny SDU. Obliczona siła wielkości uzyskanego efektu różnicy *d* Cohena wskazuje jednocześnie, że jest to efekt przeciętny, nieco niższy w przypadku dobrostanu emocjonalnego. Wyniki SDU istotnie,

Tabela 6. Płeć ucznia a wyniki SDU

Podskale, wynik ogólny SDU	Dziewczęta		Chłopcy		Test istotności		<i>d</i> Cohena
	M	SD	M	SD	<i>t</i>	<i>p</i>	
Dobrostan emocjonalny	11,66	3,40	11,31	3,50	3,09	0,002	0,30
Dobrostan edukacyjny	12,04	3,45	11,48	3,67	3,83	< 0,001	0,47
Dobrostan społeczny	14,55	3,36	13,56	3,68	8,40	0,001	0,56
Dobrostan ucznia – wynik ogólny	38,25	9,65	36,36	10,11	5,83	< 0,001	0,42

Źródło: opracowanie własne.

ale bardzo słabo i negatywnie korelują z wiekiem ucznia (Dobrostan emocjonalny: $r = -0,14$; $p < 0,001$; Dobrostan edukacyjny: $r = -0,12$, $p < 0,001$; Dobrostan społeczny: $r = -0,09$, $p < 0,001$; Dobrostan ucznia – wynik ogólny: $r = -0,12$, $p < 0,001$).

Przeprowadzona analiza ujawniła również, że etap edukacyjny, na którym uczeń odbywa kształcenie, również istotnie statystycznie różnicuje wyniki Skali Dobrostanu Ucznia (SDU). Uzyskane w tym zakresie rezultaty prezentuje tabela 7. Wyniki jednoczynnikowej analizy wariancji z testem *post hoc* NIR

Tabela 7. Etap edukacyjny a wyniki SDU

SDU	Uczniowie klas I–III (1)		Uczniowie klas IV–VI (2)		Uczniowie klas VII–VIII (3)		Uczniowie ze szkół ponadpodstawowych (4)		F	Grupy	p
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD			
DEm	12,37	3,12	11,57	3,35	10,76	3,57	11,20	3,56	37,93***	1–2	< 0,001
										1–3	< 0,001
										1–4	< 0,001
										2–3	< 0,001
										2–4	0,017
										3–4	0,006
DEd	12,42	4,54	11,91	4,56	10,87	4,19	11,78	4,57	18,86***	1–2	0,012
										1–3	< 0,001
										1–4	0,012
										2–3	< 0,001
										3–4	< 0,001
DS	14,41	3,55	14,16	3,57	13,37	3,19	14,26	3,58	14,74***	1–3	< 0,001
										2–3	< 0,001
										3–4	< 0,001
WO	39,19	9,68	37,64	9,97	34,99	10,55	37,24	9,80	27,78***	1–2	< 0,001
										1–3	< 0,001
										1–4	< 0,001
										2–3	< 0,001
										2–4	< 0,001
										3–4	< 0,001

DEm – Dobrostan emocjonalny; DEd – Dobrostan edukacyjny; DS – Dobrostan społeczny; WO – Wynik ogólny Skali Dobrostanu Ucznia (SDU)

*** $p < 0,001$

Źródło: opracowanie własne.

pokazały, że poziom dobrostanu różni się istotnie statystycznie u uczniów na poszczególnych etapach kształcenia w percepcji nauczycieli. Najwyższe wyniki w dobrostanie emocjonalnym, edukacyjnym oraz społecznym osiągnęli uczniowie z klas I–III, którzy różnią się istotnie w tym zakresie od uczniów z pozostałych etapów edukacyjnych. Tym samym także ogólny wynik SDU jest istotnie wyższy w tej grupie uczniów w zestawieniu z grupami uczniów na innych etapach edukacyjnych. Warto przy tym podkreślić, że najniższe wyniki w dobrostanie emocjonalnym, edukacyjnym oraz społecznym dotyczą uczniów z klas VII–VIII, którzy różnią się istotnie statystycznie od uczniów z klas I–III, IV–VI czy ze szkół ponadpodstawowych.

3.4. Normalizacja wyników

Analiza rezultatów SDU z uwzględnieniem płci i wieku ucznia oraz jego etapu edukacyjnego pokazała zatem, że płeć i etap edukacyjny są zmiennymi istotnie różnicującymi poziom dobrostanu ucznia, zarówno w wyniku ogólnym, jak i w poszczególnych wymiarach: emocjonalnym, edukacyjnym oraz społecznym. Wyniki te stanowiły znaczące przesłanki do uwzględnienia tych zmiennych – płci oraz etapu edukacyjnego – w procedurze normalizacyjnej, którą przeprowadzono dla każdego etapu edukacyjnego odrębnie, dodatkowo biorąc pod uwagę płeć ucznia. Wyniki surowe dla ogólnego rezultatu Skali Dobrostanu Ucznia (SDU) przeliczono na skalę stenową. Wyniki niskie sytuują się od 1 do 4 stena, wyniki przeciętne od 5 do 7 stena, a wyniki wysokie od 8 do 10 stena. Normy stenowe dla wyniku ogólnego SDU z uwzględnieniem etapu edukacyjnego i płci uczniów zawarto w tabeli 8.

Tabela 8. Normy stenowe dla wyniku ogólnego SDU

Etap edukacyjny	Dziewczęta		Chłopcy	
	przedziały wyników	sten	przedziały wyników	sten
Klasy I–III	62–68	10	61–68	10
	56–61	9	55–60	9
	50–55	8	48–54	8
	42–49	7	41–47	7
	36–41	6	35–40	6
	30–35	5	28–34	5
	23–29	4	22–27	4
	16–22	3	16–21	3
	9–15	2	9–15	2
	1–8	1	1–8	1
Etap edukacyjny	Dziewczęta		Chłopcy	
	przedziały wyników	sten	przedziały wyników	sten
Klasy IV–VI	61–68	10	60–68	10
	54–60	9	52–59	9
	47–53	8	46–51	8
	39–46	7	38–45	7
	33–38	6	32–37	6
	27–32	5	26–31	5
	21–26	4	20–25	4
	14–20	3	14–19	3
	8–13	2	7–13	2
	1–7	1	1–6	1
Etap edukacyjny	Dziewczęta		Chłopcy	
	przedziały wyników	sten	przedziały wyników	sten
Klasy VII–VIII	60–68	10	61–68	10
	52–59	9	53–60	9
	46–51	8	46–52	8
	38–45	7	39–45	7
	32–37	6	33–38	6
	26–31	5	25–32	5
	20–25	4	19–24	4
	14–19	3	13–18	3
	8–13	2	7–12	2
	1–7	1	1–6	1

Tabela 8 (cd.)

Etap edukacyjny	Dziewczęta		Chłopcy	
	przedziały wyników	sten	przedziały wyników	sten
Szkoły	60–68	10	61–68	10
ponadpodstawowe	53–59	9	53–60	9
	48–52	8	46–52	8
	40–47	7	39–45	7
	34–39	6	34–38	6
	28–33	5	27–33	5
	22–27	4	21–26	4
	15–21	3	15–20	3
	9–13	2	7–14	2
	1–8	1	1–6	1

Źródło: opracowanie własne.

4. Budowa Skali Dobrostanu Ucznia (SDU) i sposób badania

Skala Dobrostanu Ucznia (SDU) składa się z 17 twierdzeń, wszystkie mają charakter diagnostyczny. Poszczególne twierdzenia oceniane są przez nauczyciela w odniesieniu do zachowań, aktywności obserwowanych u osoby uczącej się w ciągu ostatnich trzech miesięcy. Nauczyciel wypełniający arkusz badania ustosunkowuje się do twierdzeń z wykorzystaniem 4-stopniowej skali (1 – Ta osoba prawie nigdy tak się nie zachowuje; 2 – Ta osoba czasami tak się zachowuje; 3 – Ta osoba często tak się zachowuje; 4 – Ta osoba prawie zawsze tak się zachowuje). SDU składa się z trzech podskal pozwalających określić trzy wymiary dobrostanu osoby uczącej się: Dobrostan emocjonalny, Dobrostan edukacyjny oraz Dobrostan społeczny. SDU umożliwia również ustalenie wyniku ogólnego dobrostanu osoby uczącej się. Narzędzie ma wysoce satysfakcjonujące wskaźniki rzetelności i trafności, a także klarowną i spójną strukturę wewnętrzną. SDU jest przeznaczona do badania dobrostanu uczniów szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych z perspektywy nauczyciela. Może być wykorzystywana zarówno w badaniach indywidualnych, jak i grupowych.

5. Sposób obliczania wyników i ich interpretacji

Suma wyników z trzech podskal daje wynik ogólny SDU. Im wyższe rezultaty w poszczególnych podskalach oraz w wyniku ogólnym, tym wyższy dobrostan dostrzegany jest przez nauczyciela u osoby uczącej się. Uzyskany przez osobę uczącą się wynik można zinterpretować, odnosząc się do skali stenowej, poprzez określenie go w kategorii wyniku niskiego, przeciętnego oraz wysokiego (tabela 8).

Podsumowanie

Polska wersja The Student Wellbeing Teacher-Report Scale (SWTRS) określona jako Skala Dobrostanu Ucznia (SDU) została sprawdzona pod względem wymaganych wskaźników psychometrycznych. Jest to narzędzie krótkie, wersja rekomendowana na grunt polski zawiera taką samą liczbę (17) twierdzeń jak wersja oryginalna. Pozwala z perspektywy nauczyciela określić dobrostan ucznia – jego nasilenie w sensie ogólnym, ale również w trzech, najistotniejszych dla scharakteryzowania jakości psychospołecznego funkcjonowania osoby uczącej się, wymiarach: emocjonalnym, edukacyjnym oraz społecznym. Wartością proponowanego narzędzia jest właśnie ta spójna trójwymiarowa struktura, a także bardzo satysfakcjonująca rzetelność oraz trafność. Przy uzyskanych tak zadowalających wskaźnikach psychometrycznych można prognozować stabilność tego narzędzia w różnych warunkach edukacyjnych oraz różnorodnych perspektywach nauczycielskich. Za zaletę należy uznać również to, że przy uchwyceniu istotnych różnic ze względu na płeć i etap edukacyjny zaproponowano normy stenowe z uwzględnieniem tych zmiennych, co może znacznie zwiększyć adekwatność opisu dobrostanu osoby uczącej się danej płci, znajdującej się na określonym etapie kształcenia. Wyniki pozyskiwane za pomocą Skali Dobrostanu Ucznia (SDU) mogą z jednej strony znacząco poszerzyć dotychczasowe rozumienie dobrostanu ucznia ujmowane z perspektywy nauczyciela i dostarczyć dodatkowych przesłanek do dyskusji nad modelem optymalizowania psychospołecznego rozwoju osoby uczącej się w środowisku szkolnym. Z drugiej zaś strony rezultaty otrzymywane z wykorzystaniem SDU mogą okazać się przydatne w praktyce pedagogicznej i wzmacniać całościową ocenę funkcjonowania osoby uczącej się poprzez możliwość analizy poziomu dobrostanu ucznia

w trzech głównych płaszczyznach jego rozwoju: emocjonalnej (radzenie sobie z bieżącymi reakcjami emocjonalnymi), edukacyjnej (skoncentrowanej na procesie uczenia się) oraz społecznej (zorientowanej na relacje zarówno z dorosłymi uczestnikami procesu kształcenia, jak i rówieśnikami).

Przedstawiona w opracowaniu polska wersja SWTRS – Skala Dobrostanu Ucznia (SDU) – mimo wskazanych wysoce satysfakcjonujących właściwości ma jednak pewne ograniczenia. Po pierwsze, narzędzie pozwala określić dobrostan osoby uczącej się, ale jedynie z perspektywy nauczyciela. Rozwijając moc diagnostyczną SDU, warto byłoby w przyszłych badaniach zrewidować tę wersję narzędzia i dostosować je do pomiaru dobrostanu ucznia dokonywanego także przez jego rodziców. Po drugie, w prezentowanych pracach walidacyjnych nie uwzględniono zmiennych, które mogłyby mieć znaczenie dla postrzegania dobrostanu osoby uczącej się przez nauczyciela, np. a) oczekiwania nauczyciela wobec osiągnięć i aktywności ucznia; jakość relacji nauczyciela z uczniem; częstotliwość kontaktu nauczyciela z uczniem czy stopień zainteresowania nauczyciela potrzebami, możliwościami ucznia itp. (po stronie nauczyciela); b) osiągnięcia ucznia: naukowe i pozanaukowe; status społeczny ucznia w klasie; kondycja psychofizyczna; stan zdrowia; sytuacja rodzinna (po stronie osoby uczącej się). Po trzecie, w związku z zaawansowanymi pracami dotyczącymi modelu oceny funkcjonalnej warto byłoby wyraźniej umieścić omawiane narzędzie w strukturze tego procesu i przyporządkować je do odpowiedniego obszaru Aktywności i Uczestniczenia ICF.

Opracowane narzędzie może być rekomendowane jako ważny element procesu profilaktyki i wspierania rozwoju uczniów. Jego zastosowanie wymaga jednak od nauczycieli i innych osób pogłębionego poziomu refleksji nad zachowaniami osoby uczącej się, tak aby dostrzec nie tylko powierzchowne cechy jej funkcjonowania, lecz także dotrzeć do zachowań ukrywanych czy maskowanych (np. uczeń może udawać osobę pewną siebie; nauczyciel może mieć przekonanie, że uczeń lubi pracować samodzielnie, a dla niego jest to przykra konieczność itp.).

SKALA DOBROSTANU UCZNIA (SDU)

(A.J. Roberson, T.L. Renshaw, 2019)

(polska adaptacja: S. Byra, E. Domagała-Zyśk, Z. Gajdzica, B. Jachimczak, R. Piotrowicz, E. Widawska, 2025)

Proszę ocenić, jak osoba ucząca się zachowywała się w szkole w ostatnich dwóch miesiącach.

Obserwacje proszę opisać na skali:

1. Ta osoba **prawie nigdy** tak się nie zachowuje
2. Ta osoba **czasami** tak się zachowuje
3. Ta osoba **często** tak się zachowuje
4. Ta osoba **prawie zawsze** tak się zachowuje

Osoba ucząca się:	1	2	3	4
1 Czuje się komfortowo, pracując samodzielnie	1	2	3	4
2 Jest pewna siebie, kiedy podejmuje nowe trudne zadanie	1	2	3	4
3 Pracuje samodzielnie, bez kontroli ze strony dorosłych	1	2	3	4
4 Uczestniczy aktywnie w zajęciach	1	2	3	4
5 Jest zaangażowana w uczenie się	1	2	3	4
6 Jest zainteresowana uczeniem się nowych rzeczy	1	2	3	4
7 Zachowuje się poprawnie w czasie zajęć	1	2	3	4
8 Jest życzliwa dla rówieśników	1	2	3	4
9 Ma dobre relacje z innymi osobami	1	2	3	4
10 Słucha nauczycieli	1	2	3	4
11 Rówieśnicy lubią z nią się bawić /pracować	1	2	3	4
12 Dobrze radzi sobie w sytuacjach trudnych	1	2	3	4
13 W szkole jest uśmiechnięta i zadowolona	1	2	3	4
14 Jest zadowolona ze swojej klasy	1	2	3	4
15 Spędza czas wolny z rówieśnikami	1	2	3	4
16 Lubi przebywać w grupie z innymi	1	2	3	4
17 W szkole jest zrelaksowana i swobodna	1	2	3	4

KLUCZ DO SKALI DOBROSTANU UCZNIA (SDU)

DOBROSTAN EMOCJONALNY: 13, 14, 15, 16, 17

DOBROSTAN EDUKACYJNY: 1, 2, 3, 4, 5, 6

DOBROSTAN SPOŁECZNY: 7, 8, 9, 10, 11, 12

Bibliografia

- Bigaj, M., Dębski, M. (2020). Subiektywny dobrostan i higiena cyfrowa w czasie edukacji zdalnej. W: G. Ptaszek, G.D. Stunża, J. Pyżalski, M. Dębski, M. Bigaj (red.), *Edukacja zdalna: co stało się z uczniami, ich rodzicami i nauczycielami?* Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne. Pobrano 12 lipca 2024 z: https://zs1.net/wp-content/uploads/2021/09/ZDALNA-EDUKACJA_FINAL.pdf.
- Cosma, A., Stevens, G., Martin, G., Duinhof, E.L., Walsh, S.D., Garcia-Moya, I., Költő, A., Gobina, I., Canale, N., Catunda, C., Inchley, J., de Looze, M. (2020). Cross-National Time Trends in Adolescent Mental Well-Being from 2002 to 2018 and the Explanatory Role of Schoolwork Pressure. *Journal of Adolescence Health*, 66(6S), S50–S58, <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.02.010>. PMID: 32446609; PMCID: PMC8131201.
- Diener, E., Oishi, S., Lucas, R.E. (2003). Personality, Culture, and Subjective Well-Being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life. *Annual Review of Psychology*, 54, 403–425, <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.54.101601.145056>.
- Długosz, P. (2020). *Raport z badań: „Krakowska młodzież w warunkach kwarantanny COVID-19”*. Kraków: Instytut Socjologii i Filozofii UP. Pobrano 12 lipca 2024 z: <https://mlodziez.krakow.pl/wp-content/uploads/2020/04/Krakowska-m%C5%82odziez-COVID19.pdf>.
- Domagała-Zyśk, E. (red.). (2020). *Zdalne uczenie się i nauczanie a specjalne potrzeby edukacyjne. Z doświadczeń pandemii COVID-19*. Lublin: Episteme.
- Domagała-Zyśk, E. (2023). Obserwacja funkcjonalna w modelu Szkolnej Oceny Funkcjonalnej. W: K. Chałas, M. Buk-Cegiełka M. (red.), *Funkcjonowanie szkoły i jej podmiotów wobec wyzwań cywilizacyjnych – teoria, badania, projektowanie zmian*, t. 2 (ss. 73–82). Lublin: Wydawnictwo POLIHYMNIA.
- Domagała-Zyśk, E. (2024). Non-Pedagogical School Personnel as Agents in the Func-

- tional Assessment of Students with Disabilities and Special Educational Needs. *International Journal of Special Education*, 38(1), 53–59, <https://doi.org/10.52291/ijse.2024.39.6>.
- Domagała-Zyśk, E., Knopik, T. (2021). Profil Rozwoju Emocjonalnego i Społecznego (PREiS) w nauczycielskiej ocenie funkcjonalnej. *Edukacja*, 2(157), 7–23.
- Domagała-Zyśk, E., Mariańczyk, K., Chrzanowska, I., Czarnocka, M., Jachimczak, B., Olempska-Wysocka, M., Otrębski, W., Papuda-Dolińska, B., Pawlak, K., Podgórska-Jachnik, D. (2022). *Szkolna Ocena Funkcjonalna: Przebieg procesu w aspekcie oceny aktywności i uczestnictwa*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Farnicka, M., Liberska, H. (2015). Uwarunkowania poczucia dobrostanu psychicznego u dzieci w środowisku szkolnym. *Problemy Wczesnej Edukacji*, 4(31), 77–91.
- Finch, J., Farrell, L.J., Waters, A.M. (2020). Searching for the HERO in Youth: Does Psychological Capital (PsyCap) Predict Mental Health Symptoms and Subjective Wellbeing in Australian School-Aged Children and Adolescents? *Child Psychiatry & Human Development*, 51, 1025–1036, <https://doi.org/10.1007/s10578-020-01023-3>.
- Gajdzica, Z., Widawska, E., Byra, S., Domagała-Zyśk, E., Jachimczak, B., Piotrowicz, R., Neroj, E. (2024). *Ocena funkcjonalna w edukacji włączającej. Ocena funkcjonalna w szkole dla każdego – założenia, pomiar, zastosowanie*. Katowice–Kraków: AT Wydawnictwo.
- Golberstein, E., Wen, H., Miller, B.F. (2020). Coronavirus Disease 2019(COVID-19) and Mental Health for Children and Adolescents. *Journal of the American Medical Association Pediatrics*, 174(9), 819–820, <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2020.1456>.
- Każmierczak, J., Bulkowski, K. (red.). (2024). *Polscy piętnastolatkwie w perspektywie międzynarodowej. Wyniki badania PISA 2022*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
- Makaruk, K., Włodarczyk, J., Szredzińska, R. (2020). *Negatywne doświadczenia młodzieży w trakcie pandemii. Raport z badań ilościowych*. Warszawa: Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę.
- McDiarmid, S., Durbeej, N., Sarkadi, A., Osman, F. (2022). Schools' and Teachers' Roles and Challenges in Supporting the Mental Wellbeing of Refugee Youths: A Qualitative Study with Swedish Teachers. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 17, 2007568, <https://doi.org/10.1080/17482631.2021.2007568>.

- Najwyższa Izba Kontroli. (2020). Dostępność leczenia psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży (w latach 2017–2019). Informacja o wynikach kontroli NIK. KZD.430.007.2019. Nr ewid. 170/2019/P/19/059/KZD.
- Pyżalski, J. (2021). Zdrowie psychiczne i dobrostan młodych ludzi w czasie pandemii COVID-19 – przegląd najistotniejszych problemów. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka* 20(2), 92–115.
- Roberson, A.J., Renshaw, T.L. (2019). Initial Development and Validation of the Student Wellbeing Teacher – Report Scale. *School Mental Health*, 11, 578–599, <https://doi.org/10.1007/s12310-018-09305-x>.
- Sadowska, K. (2021). Dobrostan psychiczny dziecka w procesie edukacji szkolnej w czasach pandemii. *Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce*, 16, 5(63), 97–110, <https://doi.org/10.35765/eetp.2021.1663.07>.
- Schleicher, A. (2018). *Valuing our Teachers and Raising their Status: How Communities Can Help*. International Summit on the Teaching Profession. Paris: OECD Publishing, <https://doi.org/10.1787/9789264292697-en>.
- Syrek, E. (2019). Zdrowie psychiczne, higiena psychiczna – edukacja dla dobrostanu psychicznego – aktualność koncepcji i poglądów Kazimierza Dąbrowskiego. *Pedagogika Społeczna*, 3(73), 223–235, <https://doi.org/10.35464/1642-672X.PS.2019.3.1>.
- Tyrer, R.A., Fazel, M., Chao, L. (2014). School and Community-Based Interventions for Refugee and Asylum Seeking Children: A Systematic Review. *PLOS ONE*, 9(5), e97977, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0097977>.
- United Nations Children's Fund. (2021). *The State of the Worlds Children 2021: On My Mind – Promoting, Protecting and Caring for Children's Mental Health*. New York: UNICEF.
- Wojnarowska, B. (red.). (2017). *Edukacja zdrowotna. Podstawy teoretyczne. Metodyka. Praktyka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

